

Mlada leta.

Noveleta.

Ze večkrat si hotel zvedeti, dragi prijatelj, kaj da mi je vsekalo na mračno čelo tako zgodnje gube; kaj da mi je otemnilo pred leti oko in mi sklonilo pred časom telo. Nikdar še nisem razodel globočine svojega srca, nikdar ne odprl najskrivnejših kotov svoje duše, ker nisem hotel buditi zasmeha ljudi, da ne bi kazali v svoji puhlosti na me, zaničevaje moje bridkosti, ter ne dejali: «Glejte ga — bedaka!»

A tebi, predragi moj, naj se razkrije moje srce, ker vem, da ti ne obide smeh ustnic, temveč porečeš sočutno: «Veliko si prebil!»

Kolikokrat sva hodila zedinjena v prijaznosti po ljubljanskih drevoredih in gledala migljajoče zvezde ter čutila, kako da je zadremala pod nama zemlja in se zazibala v sladke sanje. In takrat sva navdušeno hvalila življenje, kako da je lepo in veselo.

Ne vem, ali se še spominjaš, da sva nekega večera govorila tudi o tem, kaj da pač daje življenju najlepši kras.

«Bolečina, ker ona mu daje pravo svetost», sem rekel jaz

Nem si pritrdil tudi ti, ker si menil, da govoris tvoj prijatelj iz izkušnje.

Bog ve, kam te vrže življenje? Ali kadar stopiš vanj, prepričaš se kmalu, da si stopil v jezero bolečin. Tistikrat pa naj ti ne obupa srce; tistikrat poglej po širni zemlji in pomisli, da jih trpi na milijone in milijone, in spomni se — mene umrlega, ki sem trpel tako, da mi je zgodaj otemnelo oko in se mi upognilo pred časom telo.

I.

Ti, prijatelj, ne poznaš krasne slovenske zemlje do njenega osrčja. Edina Ljubljana ti je razgrela dušo s svojimi drevoredi in lepimi hčerami nemškutarskih uradnikov. A skritih njenih dolin, bistrih studencev, šumljajočih potokov in temnih logov nisi videl nikdar! — Pa saj bi morda ne imeli do tvojih čutil tolikega vpliva kakor do mojih, ker si videl gotovo drugod, če ne lepšo, pa vsaj ponosnejšo naravo.

Videl si krasne porénske kraje, kjer ti je tekla zibel; zrl si divno Reno, ki vali močno svoje vodovje med vino rodnimi goricami, in v katere jasnem zrcalu se ogledujejo bela mesta in stare podrtine.

Bodi ponosen na svoje rodišče! A veruj mi, ako dajem hvalo večni usodi, sem ji gotovo

najbolj hvaležen za to, da sem se rodil na slovenski zemlji — sredi malega, a čilega naroda.

Da, skoro v sredi njegovi; v vznožju zelenega hriba, — na koncu prijetne doline! —

Sredi senčnatih smrek se dviguje kvišku ličen gradič, posestvo ** grofov. Tu sem so ti zahajali gospodje mnogokrat na poletno stanovanje. —

Poleg graščakovega poslopja se razprostira prelep vrt in obširen park, katerega moči bister potok, izvirajoč v njegovi sredini v precej mogočnem toku iz zemlje. In v resnici je to prijazen kotiček na slovenski zemlji, ki ga je stvarnica ustvarila v veselem trenutku!

In tu sem se rodil jaz. Moj oče je bil oskrbnik tega malega posestva. —

Iz otročjih let mi je ostalo prav malo v spominu. Pestovala me je bleda, bolna žena, moja — mati. Oče se je vedel kruto ž njo in neljubeznivo z menoj. — Čas je pretekel; a še zdaj se mi bridko stori pri tistih spominih.

Kmalu sem zapustil tiko graščinico ter odšel v šolo: prišel sem na gimnazijo, na univerzo. — Kako da smo živeli ondi, veš predobro. Srčno in lahkomiselno smo srkali iz kupe življenja, a nismo zapazili, da smo srebali le sladke pene, ki so zakrivale gorjupo pijačo. —

Že več let nisem videl svojega doma, — kar se mi necega jutra utrne v možganih misel na svoj dom ter se me polasti želja po njem. Kmalu

sem bil na poti. Iz središča slovenskega — iz bele Ljubljane sem korakal necega pomladanskega jutra po beli cesti proti domačiji.

Prej je zašlo sonce, nego sem videl očetovo streho. —

Po travnikih se je oglašalo žuborenje nebrojnih mrčesov in mrak je légal na okolico. Tu pa tam se je čula govorica s polja gredočih delavcev; zdaj pa zdaj je zamukalo živinče, ali pa zarezgetal s paše gredoči konj. —

Lahno sem stopal skozi domačo vas; a nič več nisem poznal starih revnih koč. Ni ga bilo človeka in ne verjamem, da bi me bil videl kdo, ko sem na drugi strani zapustil tihotno selo ter za malo korakov dospel na dom.

Temno poslopje je stalo tiho v gosti seči. Samo pred vratí je sedel moj oče.

Kako se je bil postaral! Lasjé so mu bili izpadli in visoko čelo je dobilo mnogo gub.

Pušil je tobak ter gledal pred se tja v prazno noč.

«Dober večer!» rečem stopivši pred njega.

Osorno mož odzdravi mojemu pozdravu.

«Kaj želite, gospod? Tu bodete težko dobili prenočišča!»

Prijatelj! Svojega sina ni poznal več. —

«Ali me ne poznate, oče?»

«Oj ti si, Ivan?» pravi malomarno. «Prav neugodno dohajaš! Na poti si mi zdaj, ko je gnezdo napolnjeno z gospôdo!»

To mi je bil v resnici prijazen sprejem!
Petnajst let — in ni bil vesel, da sem ga obiskal.

«Kje je mati?» sem vprašal zamolklo.

«Mati? — kaj še ne veš, da je že davno umrla!»

«Umrla!?»

Slabo sem jo poznal in le temno mi stoji njena podoba pred duhom; ali vendar se mi je zdelo, da sem izgubil premnogo ž njo: solzé so me polile.

«Umrla?! In Vi mi niste pisali?»

«Čemu neki?» reče suhotno, »bi ti li kaj pomagalo? Pa tudi ti nisem hotel kaliti prijetnega življenja, v katero si se na univerzi vtopil. Hi! hi! Ali ni res? Lepo življenje v takovem mestu! Vem sam predobro!»

Kaj sem hotel odgovoriti? Molčal sem tedaj; a priatelj, v srcu sem čutil takrat prvič, da je življenje — trpljenje.

II.

Ko se drugo jutro probudim, je stalo že sonce visoko na nebu. Dolga pot in mlačen sprejem: vse mi je bilo omamilo duševne in telesne moči.

Vstal sem ter stopil v očetovo sobo.

Zopet je pušil tobak ter pregledaval nekakšne knjige, menda svoje račune.

«Dolgo spiš!» je dejal, «ako delaš tako na univerzi, tedaj ti za kolegije ne ostaja mnogo časa.»

«Dolga pot me je utrudila!» sem odgovoril, in potem sva nekaj časa molčala.

«Ti si zdaj pri meni», je pričel potem, «a tu so še drugi gostje, ali prav za prav gospodarji: milostivi gospod grof, gospa grofinja in komtesa; čaka te, kakor menim, sitna dolžnost, da se pokažeš tej ropotiji vsi in ji poveš, s kako pravico da stanuješ tu v gnezdu. Ha, ha, pravico! — prav sem rekel: pravico imaš!»

Takrat še nisem umel teh temnih besed; a pozneje, v težavnejših časih, so se mi razjasnile — v grozo razjasnile.

Ti pa tudi veš, da univerza ni prijateljica aristokratom in tudi tedaj ni bila. Heinejeve, Schillerjeve in Grabbejeve spise smo čitali tudi tedaj, seveda lahno, samo za šalo: ni nam ostalo drugega, nego površno, demokratično svobodoljubje. —

Tudi takrat mi je zatolklo srce, ko me je oče poklical malo pred dvanajsto uro.

Stopala sva navzgor po stopnicah in potem po dolgi galeriji do gosposkih soban. Krog po steni so visele slabo risane podobe nekdanjih gospodarjev in njih žená.

Prideva do vrat.

«Tu noter stopi!» pravi oče.

Moral sem precej plebejsko vstopiti; zakaj pri mojem vstopu je omahnila stari grofinji

knjiga v naročje in gospodu grofu so zasilili naočniki z nosa, skozi katere je pregledaval najnovejše časopise.

Z očetom se globoko pokloniva.

«Milostiva grofinja in gospod grof! — moj sin z univerze!»

Milostiva grofinja je pobrala knjigo in gospod grof si je popravil steklo na nosu ter me ogledoval od nog do glave.

«Vaš sin, gospod oskrbnik?»

«Moj sin, gospod grof!»

Nekak čuden smeh je obdajal ustnice milostivemu gospodu, ko je stavil le-tó vprašanje do svojega oskrbnika.

«Sedite, gospod Kvarel, sedite!» je dejal potem meni.

«Kakó je kaj življenje po Vaših mestih, gospod Kvarel?» je pričel, ko smo bili seli.

«Naše življenje, gospod grof, menim, da je dosti dobro!»

«Kako to?»

«Saj se očito širi omika med nižje stanove, in to nam obeta boljšo prihodnjost, nego je bila naša preteklost, gospod grof!» —

Prijatelj, tu bi bil moral videti dva obraza, — obraz mojega očeta in pa gospoda grofa. Prvemu se je zgrbančilo čelo, tisto malo las mu je skoro vstalo na glavi in, ker je sedel blizu, vendar ne preblizu mene, je manevriral, kako bi prišel s svojim komolcem z menoj v dotiko.

Ker se mu ni posrečilo, mu je oblil pot na-gubano čelo.

A stoprav gospod grof!

Dolgi njegov obraz se je podaljšal še bolj, odprla so se mu usta in naočniki so hoteli zopet zapustiti svoje postavno mesto.

«Med nižje stanove?» je zdihnil, «menite torej, da bode bolje?»

«Zgodovina zadnjih desetih let — bilo je nekaj let po pariški revoluciji v mesecu juliju — uči nas tega jasno dovolj!»

«Zgodovina! Vi se opirate na zgodovino? Veste, mladi gospod Kvarel, kaj da je v mojih očeh zgodovina? Čujte! Zgodovina je ne-potrebitno črkanje preteklih neumnosti, katero nam dela revolucije brez potrebe, katero nam podira oltarje, ruši cerkve in provzročuje sploh vse gorje. Oj, da bi človek niti toliko spomina ne imel, da bi ne vedel več, kaj da je bilo včeraj; živel bi srečno in mirno!»

«Hi! hi!» je nosljal zraven mene moj oče, «kako pravo govorite, visokomilostivi gospod grof! Kaj bi viseli na preteklosti! Kaj mi je sedaj mari, če je bila pred desetimi leti dobra letina, ako je pa letos slaba ter mi obeta stradanje čez zimo?»

«Tako je, gospod oskrbnik!» je dejal grof.

«Nekoliko je res tako, a le nekoliko», rečem jaz; «res je naša zemlja — njiva, in človeški rodovi so žita po nji. In ostanimo pri

poljedelstvu. Naši očetje so obdelovali drugače polje nego mi ter so slabše pridelovali. Preteklost nas torej uči, poiskati drugih sistemov, da bode večji pridelek. Torej je že tu korist zgodovine očitna, če morda tudi le bolj v miniaturi.»

Tako in enako se je govorilo. Gospod grof je govoril rad in duhovito, kar je povedala gospa, je bilo precej nedolžno in sploh — žensko.

«Govorili ste dosti lepih besed, gospod jurist!» je dejal grof končno, suhotno se smejoč. «Oj Vi ste fantast, hud fantast! In povem Vam, da poprej umrjete, nego se Vam izpolni le ena Vaših sanj!»

«Saj je človek ustvarjen za prevaro!»

«Zopet fantastarija, gospod Kvarel! Le vzemite romarsko palico v roke in idite od sela do sela ter poprašujte na okrog; in ako je zadovoljnih samo deset z Vašim namenom stvaritve, ste lehko ponosni. Ha! ha! ha!»

In zopet se je smejal suhotno. Začulo se je poldansko zvonjenje skozi visoka okna in sončni žarki so sijali bliščeče v sobano.

Vstaneva torej ter se posloviva.

«Priporočam se Vaši milosti, gospod grof in Vam poljubujem rokó, velečastna grofinja!»

Z nekako nenaravno prijaznostjo sta se poklonila ta dva človeka.

Potem, ko je še sklonil oče kake petkrat svoj život, sva priveslala srečno skozi vrata.

Zunaj pa si je oče obriral potni obraz ter globoko zdihnil: «Oj dragi moj! Vedenja s plemenitaši se pač še nisi naučil.» —

III.

Po vročem dopoldnevi je prišlo ravno tako vroče popoldne. Oče je pušil tobak, ali pa računil; bil je malobeseden, in kmalu sem se pričel dolgočasiti v samotni graščinici.

Zapustil sem torej mračno in pusto sobo ter šel na vrt. Pa tudi tu se nisem spominjal več, kakó je bilo nekdaj. Visoka drevesa so majala svoje veje, polne rumenega cvetja, in cvetoče gredice so razširjale prijetno vonjavo po hladni senci.

Radosten sem koračil po peščenih stezicah, dalje in dalje, kamor me je peljala pot.

Dospel sem v park, kjer je raslo temnozeleno borovje in košato bukovje.

Od daleč sem zagledal in povem ti, prijatelj, da z nekako nejevoljo, — žensko, sedečo pod košatim vejevjem. Čitala je knjigo.

Ogniti se je mi ni bilo mogoče, ker je že povzdignila glavó; pa saj bi se tudi ne bil hotel, ker v istem času bi ne bil za ves svet pokazal ženski, da se plašim pred njo.

Koračil sem torej krepko proti nji.

Prav hladno — saj veš, kaki barbari smo bili tedaj — sem jo pozdravil blizu prišedši, a

ona ni storila enako. Blag smehljaj ji je obdal ustnice in lahno je povzdignila belo roko.

A zdaj, prijatelj, ti ne bodem pravil, kakšna je bila ta ženska; veruj mi, da je bila — prekrasna!

Povzdignila je torej malo roko, pokazala smeja se celo vrsto snežnobelih zob, odložila knjigo, iz katere je čitala, ter rekla: «A, to je demokrat gospod Kvarel, kaj ne da?»

Kakšen je bil ta glas, prijatelj, sem pozabil, — pozabil že davno in prav je tako!

Bil sem tako osupel, da ji nisem mogel odgovoriti, samo nemo sem se ji poklonil.

«Oj gospod», je dejala, «nikar ne mislite, da sem tako stroga aristokratinja, da bi otrpnila pred demokratom.»

In tu se je smejava takoj sladko, — ali le temno se še spominjam: tudi njen smeh mi je izginil iz spomina.

«Komtesa, bojim se, da Vas motim?»

«Vi menite knjigo; a gospod, saj veste, da jo čitam kot aristokratinja le za šalo, in časih mi je tudi ta šala pusta ter se dolgočasim. Misliva si torej, da je ta trenutek tak!»

Zdelenje se mi je, kakor da bi se norčevala, ali voljno sem sédel nji nasproti na drugo klop pod košato bukvo.

«Komtesa, ni li dovoljeno mi vprašati, kakovo berilo imate in s čim da se šalite?»

«Kaj da čitam, gospod? — Šekspirja.»

Moj Bog! To je bil začetek; že mi je nasproti zijalo žrelo estetično-literarnega pogovora.

«Kako sodite Vi o Šekspirju?» povzame spet besedo.

«O Šekspirju?» sem odgovoril bojazljivo, «to je v obče težavno odgovoriti.»

«Da Vam omejim vprašanje: kako menite o Rihardu II.? Ni li to ostudna moška prikazen? Ali ne priča, kako globoko, da globlje ni mogoče, pade ravno moški spol!»

«Res, komtesa! A če ste mi hoteli to povedati zato, da bi postavili s tem le drugi spol v lepšo svetlobo, Vam ne pritrdim, kakor bi rad. Rihard, ta velikanska drama, se mi zdi pisana ravno na slavo trdni moški volji.»

«Torej štejete trdno voljo v hudobnosti za slavo? Ako imate demokratje taka načela, težko kdaj zmorete nas aristokrate!» je pridela zbadljivo.

«Ne bodiva tako nagla», sem odgovoril; «povedite mi, komtesa, se li Vam tu in tam med čitanjem ni užalilo srcé, da je tako trden značaj — pognil brez sadú; niste li žeeli, da bi bila narava vsaj pravičnega s takimi darovi oblagodarila?»

«Gotovo, gotovo!»

«In take želje», sem nadaljeval ter se srčno podal v estetično-literarno rešetanje, «je hotel Šekspir ravno zbuditi ter pokazati zrcalo, v

katerem naj bi se gledali časih. In da si k temu ni izbral pravičnega junaka, je poznal predobro vplive, ki nadvladujejo človeško srcé. Komtesa, ako jaz prodikujem po svetu na okrog: bodite pravični! — opravil bodem malo ali nič. Ako pa rečem: Gledite, tale je delal hudobno in godilo se mu je slabo; ta je zapravil bogate darove in je žalostno pognil, sejal bodem v rodovitno zemljo.»

«Z Rihardom», sem nadaljeval ponosno, «je govoril Šekspir možakom, da imajo neizmerne darove in da naj jih obračajo na dobro, drugače poginejo brez sadú. In povem Vam, milostiva komtesa!» sem pristavil z dijaško pretiranostjo, «ko bi se mi bolj zavedali, da je svet naš in da smo mi sami, ki vzdržujemo zemljo, bi moralo biti bolje!»

In, prijatelj, sedaj sem se ozrl na komteso. Prav od srda se ji je bliskalo oko in trdno mi je rekla: «In ženska? Kaj Vam je ženska, gospod demokrat?»

«Ženska, komtesa, ima edino opravilo, da nam briše znoj raz potnega čela.»

«Vas li uči tega tudi Šekspir?»

«Tudi! Saj prepričevalno kaže, kaka mehka in omahljiva ubožica je — ženska, prepuščena sama sebi. Komtesa, katera oseba se Vam zdi slabejša, ali Rihard, ali Ana, ki se udá v ljubezni temu grbastemu človeku pri krsti svojega od njega ubitega moža?»

A komtesa ni odgovorila: vstala je in vrgla knjigo v pesek ter rekla razburjeno: «Vi, gospod Kvarel, ste postali jako neuljuden!»

Potem pa je izginila za grmovjem. Jaz pa sem sedel še dolgo ter gledal, kako je zahajalo sonce za gorami.

Glej, dragi moj, takov sem bil takrat: živahan in iskren, a le površen in samo na pol omikan. Ti bodeš imenoval moje takratno vedenje barbarično, in prav imaš! A jaz sem stopal tisti večer navdušen proti gradu, vesel zmage nad komteso.

IV.

Preteklo je malo dni. Živel sem zase, hodil na vas in po njeni lepi okolici; a grajskega parka sem se vestno ogibal. Toda čas teče počasno in naposled mi ni ostalo drugačega, nego iskati razmišljenja zopet v vrtni senci.

In zopet sem sedel pod košato bukvo ter gledal, kako so nabirale čebele med po cvetočih vrtnicah. Ubogi Šekspir je ležal še vedno v pesku, kamor ga je bila vrgla neusmiljena ročica. Torej tudi komtese še ni bilo tukaj. Iztegnil sem roko ter ga pobral, in kjer se mi je odprlo, sem pričel prebirati vtopivši se v divno poezijo.

Prebudé me lahne stopinje in šumenje svilnate obleke. Povzdignem glavo: pred menoj je stala — komtesa in njene velike jasne oči so bilo uprte v me.

«Kointesa!» sem dejal ter vstal, «dovolite, da Vam podam knjigo, katero ste tukaj pozabili.»

«Hvala, gospod!»

To je rekla z glasom, ki je naznanjal, da ni vedela, naj bi bila li prijazna ali osorna. A naposled je sela meni nasproti v senco.

«Kako, da Vas ni več videti, gospod Kvarel?»

«Zakaj da ne prihajam več na vrt?»

«Da, zakaj da ne prihajate več semle?» je odgovorila zamolklo.

«Skoro si nisem upal več, ker sem razžalil kraljico njegovo.»

«Oj, gospod Kvarel!» je rekla sladko, «skoro bi Vam ne verjela in mislila bi poprej, da ste preponosni. Zakaj, ako se ne motim, so sedanji demokratje često bolj ponosni, nego najtrdnejši plemenitaši.

Prijatelj, ali ni izpregovorila skoro resničnih besed?

«A ne bodiva si huda», je dejala veselo, vstala ter hotela iti dalje. Saj vidiš, da sem moral tudi vстатi ter iti ž njo. Živahno je korakala tik mene, govorila nedolžno- otroče in vendar tudi prečudno duhovito.

Ob poti je rasel šipek, in najvišji vrh je bil pognal rdečo cvetko.

«Vidite li, gospod Kvarel, kako lepo je to cvetje?»

In pokazala mi je to divjo vrtnico in obrnila k meni obrazek.

«Da, komtesa!»

In šel sem trgat ono cvetje. A bilo je težje, nego sem menil poprej. S trudom sem upognil vrh, pri tem pa se mi je zabodlo trnje v mesó in ko sem prinesel rdeči cvet gospici, so mi tekle iz roke krvave kaplje in padale na zemljo. Kako se ji je užalilo srcé!

«Oh, gospod Kvarel, jako Vas milujem!» je vzkliknila.

Vzela je svilnato rutico ter mi obezala ranjene prste.

In ko je končala, je povzdignila glavico ter vprašala: «Je li sedaj dobro?»

Dal sem ji hvalo, a ona je zardela, kakor bi se bila spomnila, da je storila tujcu več, nego bi bila smela.

In, mili prijatelj, takrat je padla tudi meni iskra prve ljubezni v mlado dušo in v tem vrtu se mi je razcvelo cvetje, katero je imelo dosti več trnja, nego vonjajočih peres. — — —

Prijatelj, na svetu je toliko kontrastov! In ako bi se prepirala dandanašnji, če je tisti pregovor: «v zdravem in lepem telesu biva tudi lepa duša!» resničen, ali pa le prazna domišljija, hotel bi jaz sto in sto vzugledov pokazati, kako da je lagal tisti modrijan, ki je prvi izmislil ta pregovor! To se je videlo pa še posebno na premilostivem gospodu grofu Mariji Jožefu

**kem. Gospodaril je nekdaj tu na malem posestvu, kakor deželni erdeljski poglavavar v pokoju. In kaka osebica bila je to! Čisto zgrbana, brez las skoro in v obleki, ki se je nosila za cesarja Jožefa, prav zeló smešen. A bodi mu zemljica lahka; zakaj že davno je umrl. In vendar je v njem bivala dobra, olikaná duša, obdarovana z najboljšim okusom. Najkrasnejši proizvod nje-gove fantazije pa je vrt pri malem posestvu.

Pa saj je tudi pridno delal in se trudil, da mu je kapal znoj z zgrbančenega čela.

Hodil je — kakor mi je pravil stari grajski sluga — ročno semtertjà, zapovedaval, kazal in srdil se, ko je bil najbolj hud, in časih — težko mi bodeš verjel — tudi zajokal.

Bog bodi rahli duši milostiv! Na svetu menda ni prelahko živel. Zakaj že v istem sirovem času je doživel dosti zasmeha, ko je premikal krive svoje ude po peščenih stezah, ter popravljal drage bruseljske špice na tenkih prsih, ali pa šumotal z malim rapirjem po pesku in si vejal hlad s triogelnim velikim klobukom. In takrat se je smejal vse, da, še celó njegovi hlapci so kremžili ustnice.

In vendar je izvršil krasno delo: vrt pri malem gradiču.

Prijatelj, tu je tisočero cvetja, z velikimi in malimi glavicami; tukaj dehte sladke vonjave in se šopirijo pisane boje v najživejši razliki. Tu so gozdici, gričevje, sploh: tu je majhen, a krasen raj!

Na vrtni sredini izvira potok in teče precej mogočen izmed skalovja. Krog in krog ga senčijo široka drevesa in ob njegovem bregu cvetó divne plavice.

Ne misli pak, da je pozabila izumljiva duša premilostivega grofa Marije Jožefa na ta kraj.

V trdo skalovje je velel vsekati prostorno otlino. Kako prijeten hlad veje tu notri, zunaj pa pripeka gorko sonce ter z malokaterim žarkom posije v ta mrak.

Tu je klop iz mahovja, mehka in vabljiva. In ako si legel nánjo, ko peče polje vročina in ko le po malem šepetajo listovi pred jamo in se bobnenje potoka čuje, kakor iz daljave, mirno in pohlevno — zapreš tudi ti oči in spanec te obide. Prebudi te stoprav hladno jutro, ali pa mila pesem žuborečega slavca, ki si je izvolil mirno šumo ob potoku za svoje gnezdece. Če stopiš tedaj iz oline, vzhaja ti sonce izmed bližnjih vrhov ter ti zlati zemljo, da si vesel življenja.

Ali ni vreden našega blagoslova stari, grbasti Marija Jožef? —

* * *

Tahi mrak me je objel, ko sem stopil z belega dneva pod skalnati obok. Vid me je zapustil na tem polutemnem kraju. A ko se mi je zdanilo, sem videl na mahovi klopi — komteso Marijo.

Dragi moj! Zdaj šele vidim, da ti doslej nisem bil povedal njenega imena. Odpusti! Saj veš, da mi je za tistega časa že mnogo, mnogo izginilo iz spomina. —

Na mahovi klopi je ležala torej komtesa Marija. Kakor vila vrelca, ki je šumel ne daleč, je spala pri iztoku njegovih vodá.

Tiho sem pristopil. Kakor mrtvo je ležalo malo telesce; samo prsi so se rahlo dvigale.

Kaj sem storil? Sklonil sem se lahno, ter pritisnil svoje ustnice na gorko njeno lice.

Ali zdaj so se odprle njene jasne oči in videl sem na dno njene duše. Kakor plaha srna je skočila pokonci.

Jaz pa sem padel na kolena ter dejal:
«Komtesa Marija, odpustite mojo drzovitost!»
In dolgo je bila tiha; zdelo se mi je, da dviguje večnost svoje peroti nad menoj ubogim predrznikom.

Prijatelj! Po dolgem molku mi je odpustila.

V.

Potem je preteklo mnogo dni in prišla je hladna jesen.

Vihar je vil drevesa; potok je bobnel huje v svoji strugi ter drl besneje v daljavo. Po nebu pa so se vlačili črni oblaci in grozili z dežjem.

Jaz pa sem stal ob debeli smreki in bil globoko zamišljen.

Izprevidel sem, da mi tu ni več živeti, niti več ostati.

Slovo! slovo!

Res prežalostna beseda! Prijatelj, zakaj je dopuščeno tako malo ljudem uživati odločeno srečo? Mi reveži, ki smo se rodili med solzami, nimamo li tudi do sreče pravice? Ali zato ne, ker je bilo rojstvo naše nesreča? Je li usoda tudi aristokratinja?

Lahno se mi je doteknila žametna ročica razburjenih lic.

«Marija!»

«Tako zamišljen, prijatelj?»

«Odpustite, komtesa! Bil sem v resnici zamišljen in mislil sem na uro najinega slovesa, katera mora kmalu biti.»

In postalо ji je lice tako mrtvaško-bledo in moči so jo zapustile, da bi se bila zgrudila na zemljo, ko bi je ne bile objele moje roke. Kar omahnila ji je glavica na moje prsi in pričela je glasno plakati.

«Draga moja! Saj zopet pridem!»

«Proč?» je ihtela, «proč od todi? In menila sem, da me ljubi, da ostane vedno pri meni!»

Prijatelj, sedaj vidiš, da je bila še zelo naivna.

«Zlata duša, saj zopet pridem in potlej te vzamem s seboj.»

«Je li res, je li res?»

In nehale so ji teči solze.

A v istem trenutku je padla neka težka,
zgrbančena roka na mojo ramo, in ko sem obrnil
obraz, sem zrl v resno oko staremu grofu. In
ni se mu srdilo obličeje, nego kakor usmiljenje
mu je prešinilo široke gube, ko je prijel komteso
za roko in mi dejal taho in počasi:

«Prijatelj, to je — tvoja sestra, — sestra
— po krvi!»

Ostrmim kot nemi kamen.

To izgovorivši je vzel v naročje onemog-
lega otroka ter hitro odšel za smreke.

Zavedevši se iz nězavesti se z bolečim
glasom zagrohotám: «Ha! ha! ha!»

Skoraj me je samega groza tega posmeha!

A potok je šumel in vihar je bučal. Težke
kaplje so padale z neba ter mi hladile zavrele
možgane.

Nisem vedel, kaj se je prav zgodilo.

Vse, vse se mi je zdelo kot sanje!

Divjal sem okrog, pulil si lasé in malo
da ne proklinjal svoj porod.

Bila je že noč, ko pritavam na dom.

«Pozno prihajaš, sin moj!» —

«Vaš sin?» —

A, prijatelj, duša oskrbnikova je ostala
mirna in nosljaje je dejal: «Hi! hi! Saj sem
vedel, da mora priti enkrat na dan! hi! hi!
bratec, sedaj bodeva tožila, dolgo tožila ter
spravila te do tvoje pravice! Hi! hi! imam
popirje!»

Po teh besedah planem vun v temno noč . . . .

Prišel sem zopet na univerzo in tu se pričel boriti za bodočnost. A prebil sem ter z lastnim trudom postal to, kar sem zdaj.

Ni ravno veliko, ali rečem lahko, da živim!

* * *

Vprašaš me, če sem jo videl še kdaj? Bilo je leta 18 . . .

Pomlad je prešla, ali vsaj pojemala. Le redko cvetje se je videole še tu in tam po ljubljanskih drevoredih.

Večer je bil zavil okolico s svojim mrakom; a po dolgih sprehajališčih je hodila obila množica. Tudi jaz sem bil krenil tja, ko sem zapustil prašno pisarno.

Zamislil sem se bil ter hodil čisto sam po peščeni poti.

Prebudil sem se stoprav, ko sem stopil na dolgo obleko lepo opravljeni dami in ko se je zajezil nad menoj njen stari spremljevavec.

„Odpustite gospa,“ sem zamrmral prestrašen.

Stari gospod pa je hitel dalje in dejal tiho: «To je gospod Kvarel!»

In ona se je bila tudi ozrla: — bila je ona!

Prijatelj, kakšen je bil postal ta obrazek? Bil je še vedno krasen, ali bled, bled, tako pre-

čudno bled, da me je zbolelo srcé. Iz oči ji
je sijala žalost, ali pa — Bog ve, je li res —
blaznost.

Sedaj še živi; ali jaz je ne vidim nikdar.
In prav je tako! —

Da, prijatelj! Grabbe ima prav, ako trdi,
da človeško srce je ustvarjeno za to, da se raz-
trga. Dà, raztrga! — In baš prepričanje tega
nas drži v viharjih pokonci, da ne omagamo,
dokler nas zakon prirode ne zgrudi v svoj
zemeljski rodni prah! —

